

- 1 Ristinge Hale vokser hele tiden efterhånden som mere og mere sand aflejres. Masser af fugle holder til her og i vildtreservatet på Storeholm nord for Ristinge Løb. Der er adgangsforbud på Storeholm fra 1. marts til 15. juli.
- 2 Se hvordan de vilde planter indfinder sig på de tidligere dyrkede arealer. For eksempel har ager-kohvede allerede bredt sig fra skrænten til nogle af de tidligere marker.
- 3 Ristinge Klint er 25 m høj på højeste sted og omkring 2 km lang. Den består af vekslende ler- og sandlag, der er brudt op og presset op på højkant af den sidste gletsjer, der skød sig henover området. Samme lagserie gentager sig mange gange langs kysten.
- 4 Fredet fortidsminde. Stendysse med fritstående gravkammer fra tragtbæger-kulturen ca. 4000 år før Kr. Kammeret har opfindelig været omsluttet af en rundhøj, der nu er forsvundet. Kammeret har 4 bærresten og 1 dæksten, en sidesten mangler.
- 5 Slove vindformede krat af især slåen og tjørn, men også benned ses.
- 6 Havblik startede som afholdstotel i 1932 — her var også feriekoloni. Fra 1930 til 1960 var der masser af folk på Havblik — hvor blandt andet egnens unge gik til bal.
- 7 Færgedåren havde i mange år en god levevej med at stå for færgeriet til Marstal og sørge for overnatning til de rejsende. Et privilegium, som de fik af Grevskabet Langeland. Samme slægt har været på gården siden 1755.

- 11 Markant langdyse. Rasteplads og informationstavle med historien om Nørreballe Nor, der igen blev fyldt med vand i 2005.
- 10 Ristinge Nor blev inddæmmet i 1872. Fra daemningen kan du opleve et rigt fugleliv på det lave vand.
- 9 Ristinge-området hørte oprindeligt til Humble Kirke, men en grundtvigsk vækkelse på stedet medførte, at Ristinge i 1881 fik sit eget kapel. Den første pige der blev døbt i den nye kirke fik navnet Capella. Ristinge havde kort forinden fået en friskole.
- 8 Ristinge Havn
- 7 Færgedåren
- 6 Havblik
- 5 Slove vindformede krat
- 4 Fredet fortidsminde
- 3 Ristinge Klint
- 2 Se hvordan de vilde planter
- 1 Ristinge Hale vokser

- Skov
- Eng/græs
- Offentlig ejet
- Anbefalet rute
- Fortidsminde
- Badestrand
- Havn

- 11 Markant langdyse
- 10 Ristinge Nor
- 9 Ristinge-området
- 8 Ristinge Havn
- 7 Færgedåren
- 6 Havblik
- 5 Slove vindformede krat
- 4 Fredet fortidsminde
- 3 Ristinge Klint
- 2 Se hvordan de vilde planter
- 1 Ristinge Hale vokser

Ristinge Halvø

Mere natur og mere adgang

Skov- og Naturstyrelsen ejer en ca. 100 m. bred zone langs med klinten. Herved er de besøgende sikret muligheden for gode naturoplevelser, samtidig med at der er mulighed for at de vilde planter på skrænterne kan brede sig længere ind i landet. Langs med hele klinten kan du følge en sti, hvorfra du kan nyde udsigten over havet. Der er i samarbejde med ejerne også etableret en sti over private jorde, så man har mulighed for at opleve nord-siden af halvøen og Ristinge Nor.

Se langs klintens overkant

Velkommen til Ristinge Halvø

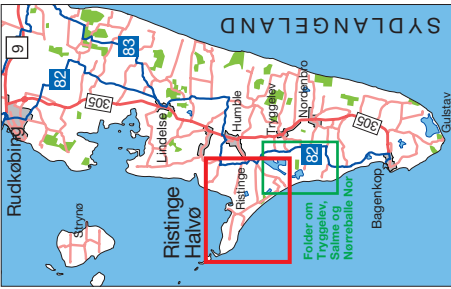
Udsigt fra klinten ned mod stranden

... et nyt højlønd, som ender i den mærkelige, 30 meter høje og bratte Ristinge Klint, der lige-som en bystamme på en kæmpeål rager ud fra øens vestside over mod Ærø og halvvejs lukker for det sydlige indløb til det lille fynske øhav... Ristinge Klint, hvor landets indvoldte på mærkelig vis træder frem i dagen som følge af havets tusindårige angreb.” (Achton Friis: Danmarks store øer)

Her er flotte udsigter, dejlig badestrand og en særegen geologi. Balancér på de store sten på stenstranden, bliv dækket af sand på sandkysten eller få mudder mellem tæerne på det lave vand mod nord. På en tur rundt på den afmærkede sti oplever du alle tre slags kyst og når vinden er i nord, er Ristinge stedet for sportsfiskeren, især ude ved Ristinge Hale.

Ristinge Strand er en ekstraordinær god badestrand - et af de få steder med sandklitter i det fynske. Området har været udflugtsmål siden omkring 1900. Siden 1950-erne er antallet af besøgende steget stærkt, og der er bygget mange sommerhuse i området. Ristinge besøges nu af mange turister hvert år.

Følg cykelrute 82 og tag en afstikker til Ristinge Halvøen. Syd for Ristinge kan du opleve det genetablerede Nørreballe Nor og fuglereservatet Tryggelev Nor, som er beskyttet i en folder.

Skov- og Naturstyrelsen Fyn
 Tel. 65 68 1777 • Email: fyn@skov-og-naturstyrelsen.dk

Fotos af klinten: Birgit Bjerre Laursen

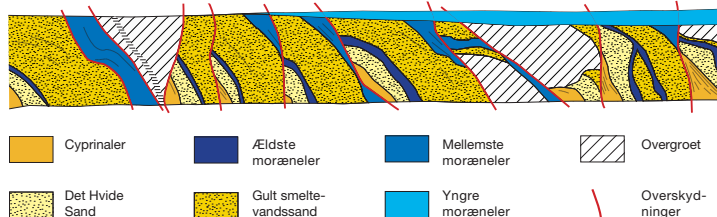
Et artsrigt overdrev

På Ristinge Klint er der for danske forhold et meget tørt og varmt klima. Undergrunden er ler og sand, men det meste af overfladen er sand. Klimaet og jordbunden giver derfor de rigtige forudsætninger for dannelse af overdrev med de dyr og planter, der er typiske for denne naturtype. Overdrevets arter har overlevet på skrænterne, mens det meste af halvøen har været dyrket som landbrugsjord. Det er målet at de mange planter og dyr, der lever på skrænten skal sprede sig til øvrige arealer.

Overdrev som naturtype er karakteriseret ved lave, tørkede tålende planter. Mange insekter så som sommerfugle lever på de planter, der hører hjemme på overdrev. Firben og andre krybdyr kan også lide det varme klima kombineret med muligheden for at finde skygges i de krat, der også hører til et overdrev.

I dag dækker overdrev et meget lille areal i Danmark set i forhold til begyndelsen af 1900-tallet. Denne meget artsrige naturtype er gået tilbage i takt med ændringer i landbruget. Tidligere brugte landbruget overdrevet til græsning og høster, hvilket er den måde overdrevet vedligeholdes på. Fremover vil arealet langs klinten blive afgræsset, og det vil hverken blive godsøket eller sprøjet.

Tegning af lagene ved Ristinge Klint: Jürgen Ehlers i år 2000

Jordlag på højkant

Ristinge Klint viser en 130.000 år lang historie, da lag fra hele den sidste mellemistid og sidste istid hele tiden blottes. Og det helt specielle er, at lagene står på højkant. Cyprinaleret er dels aflejret i en sø og dels i havet under sidste mellemistid, hvor temperaturen var som ved nutidens sydfranske kyster. Det hårde ler ses som fremspring langs klinten. Det Hvide Sand er slebet og aflejret af polarvinde, der blæste bort fra en gletsjer. Lagene af moræneler og smeltevandssand er aflejret af tre gletsjere. Den yngste gletsjer har brudt lagene op og stablet dem på højkant, og dækkede klinten med et lag af moræneler. Når du går en tur langs stranden, kan du se den samme lagerie gentage sig mindst 34 gange. Ristinge Klint har international betydning for forskning og undervisning.

Videnskabernes Selskabs Kort år 1783. Her ses bugten før inddæmningerne (Norene) ved Ristinge og Nørballe.

Sandet landbrug

Halvoen har engang været helt dækket af skov. Den er nu kun bevareret få steder f.eks. Bostykke Stævningsskov. Området var stærkt plaget af sandflugt i slutningen 1500 tallet. Byens gårde og huse hørte frem til 1672 til kronen, herefter til Grevskabet Langeland. Byen blev ret sent udskiftet, nemlig i 1820 hvor 3 gårde flyttede ud. Omkring år 1900 var overgangen til selveje tilendebragt. De 12 gårde i byen var ret små gårde. Dette skal ses i sammenhæng med, at der kunne suppleres med fiskeri og søfart.

Klinten har altid tiltrukket mennesker - her en foreningsudflugt fra 1933.

Foto: Harald Knudsen, Rudkøbing lokalarkiv

Navnet Ristinge

Ristinge er nævnt første gang i 1464 som Resting. Navnet kommer fra oldnordisk, rista, der betyder indskæring. Der hentydes sikkert til bugten, der skærer sig ind mod Ristinge og som før inddæmningen i 1872 fortsatte i Ristinge Nor.

Under 2. verdenskrig blev der gravet tørv i noret.

Ristinge Klint, hvorfra man har en flot udsigt over Det Sydfynske Øhav.

Foto: Birgit Bjerre Laursen, Fyns Amt

Der er mulighed for at opleve stemningen ombord på Mjølner, som sejler rundt i Øhavet.

Toldsted i Ristinge

Ristinge har helt fra den tidlige middelalder været et ind- og udskibningssted. Allerede i 1558 skulle varer fortoldes i Rudkøbing. Rudkøbing-borgerne søgte mange gange i historiens løb at få nedlagt ladestedet. Kronen og senere Grevskabet Langeland havde stor interesse i at bevare ladestedet til udførsel af korn og træ udenom Rudkøbing. Det gamle færge- og ladested kan stadig erkendes som nogle store sten i vandet nord for Ristinge By udfor færggården. Med den afsides beliggenhed var stedet i ældre tid kendt som et yndet smuglersted.

Ristinge Havn ⑧

Omkring år 1900 var den gamle anløbsbro blevet for lille og med for lavt vand, og i 1907 stiftedes selskabet *Ristinge Bro*. I 1909 blev der etableret en helt ny bro ved Ramshøj. Samtidig blev sejlrenden uddybet. Nu kunne også store skibe lægge til kaj. Det var en storhedstid for Ristinge. Skonnerter, galeaser og jagter lå nu ved broen og var hjemmehørende i Ristinge - blandt andre Mjølner, der nu er museumsskib og ejet af Langelands Museum. Der var også fast dampfærge en gang om ugen til København og flere ugentlige afgangene til Marstal og Rudkøbing.

Efter 2. verdenskrig klingede transporten over vand ud, og det var slut med skibsfarten. Tog og lastbiler klarede transport af varer og mennesker. Mange Ristinge-beboere skiftede erhverv og nogle blev fiskere. 1940-erne og 1950-erne var opgangstider for fiskeriet. Broen overgik i 1962 til fiskerne, og der blev på deres initiativ etableret en egentlig havn. I dag er der et par erhvervsfiskere tilbage foruden fritidsfiskere.

Fisker ordner sine garn ved Ristinge Havn.

Foto: Birgit Bjerre Laursen

Tomsanger

På de tørre skrænter med urter og buske trives tomsangeren. Den lille sanger har en knirkende ganske kort sang. Territoriet forsvares tomsangeren fra toppen af en busk eller et træ fra midten af maj. Når fuglene er færdige med at yngle i august-september, tager de til Afrika indtil næste maj.

Foto: Leif Bisschop-Larsen, Naturfoto

Strandkål

For foden af klinten gror strandkålen, der hvor tangen er skyllet op og gøder jorden. Planten kan blive stor og flot med en højde på op til 75 cm. De kuglerunde frugter kan holde sig flydende ovenpå vandet og spreder sig på denne måde til andre kyster. Bladstilkene var fin spise i København omkring 1900 og den blev dyrket i herregårds- og villahaver.

Foto: Birgit Bjerre Laursen

Ager-kohvede

Denne smukke plante er forholdsvis sjælden i Danmark, men findes i stort tal på Ristinge Klint. Fra juni til august blomstrer ager-kohvede langs stien, der går fra Havblik op over klinten. Planten bliver 15 til 30 cm høj og gror typisk på kystnære skrænter. Få år efter landbrugsdriften er ophørt har ager-kohveden bredt sig til de tidligere dyrkede marker.

Foto: Birgit Bjerre Laursen

Langs stien på klinten kan man også støde på mark firben.

Foto: Birgit Bjerre Laursen